

Sygn. akt II CSK 49/16

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Jan Górski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P.

Spółki Akcyjnej w W.

przy uczestnictwie K. D.

o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 12 października 2016 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 9 lipca 2015 r., sygn. akt VII Ca .../15,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca [...] wniosło skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 lipca 2015 r. oddalającego jego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 10 marca 2015 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek wnioskodawcy o stwierdzenie, że nabył przez zasiedzenie w wyniku 20-letniego posiadania w dobrej wierze nieodpłatną służebność przesyłu na działkach nr 136/4, 136/5 i 136/13 w m. Z., których właścicielką jest uczestniczka K. D. Treścią tej służebności miało być znoszenie przez uczestniczkę istnienia na obciążonej nieruchomości urządzenia przesyłowego w postaci gazociągu przesyłowego DN 150 relacji G.-K. wraz z niezbędną infrastrukturą oraz prawo korzystania z nieruchomości w obszarze pasa technicznego gazociągu w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia budowy, konserwacji, remontów i modernizacji urządzenia przesyłowego lub jego instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu odpowiednim sprzętem.

Sądy obu instancji ustaliły, że wskazane we wniosku działki wchodzą w skład nieruchomości rolnej i w okresie od 12 listopada 1974 r. do 7 kwietnia 2000 r. należały do A.D. oraz M. D., a następnie zostały przez nich podarowane uczestniczce – K.D. W dniu 22 czerwca 1989 r. Okręgowy Zakład Gazownictwa w P. uzyskał decyzję wydaną na podstawie art. 29 ust. 1 i 4 ustawy z 24 października 1974 r. - Prawo budowlane (Dz.U. Nr 38, poz. 229 ze zm.), zatwierdzającą plan realizacyjny i udzielającą pozwolenia na budowę inwestycji obejmującej budowę gazociągu wysokiego ciśnienia KGZ G. - mieszalnia gazu K. Decyzja dotyczyła terenów położonych w gminie G. i gminie K. i zobowiązywała inwestora m.in. do uzyskania decyzji Naczelnika Gminy G. oraz Naczelnika Miasta i Gminy K. na czasowe zajęcie terenów prywatnych, zabezpieczenia praw osób lub jednostek do odszkodowania za czasowe wyłączenie terenów z eksploatacji, doprowadzenia terenu po zakończeniu robót do stanu pierwotnego, uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na przejście gazociągu nad rzekami i ciekami oraz uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody na wycięcie drzew kolidujących z trasą gazociągu. Odległość między G. i K. w linii prostej nieznacznie przekracza 40 km. W latach 1975-1998 wieś G. leżała w gminie T., województwie s., zaś G., Z. i K. leżały w województwie k. W pobliżu G. znajduje się kopalnia gazu i mieszalnia gazu.

W dniu 12 lutego 1991 r. Urząd Gminy w G. na wniosek Przedsiębiorstwa Usług Inwestycyjnych „I.” Spółki z o.o. w K. wydał decyzję o lokalizacji inwestycji polegającej na budowie gazociągu wysokiego i niskiego ciśnienia wraz ze stacją redukcyjną w G. W decyzji zastrzeżono, że traci ona ważność, jeżeli inwestor nie uzyskał prawa do gruntu lub je utracił albo w terminie nie dłuższym niż 3 lata nie wystąpił do pozwolenie na budowę. Inwestorem było przedsiębiorstwo państwowe - Zakłady Gazownictwa w P., powstałe 1 stycznia 1982 r., które z dniem 1 września 1982 r. - w wyniku połączenia z innymi przedsiębiorstwami państwowymi - utworzyło przedsiębiorstwo P., przekształcone 21 października 1996 r. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa – P. SA w W. A. i M.D., ówcześni właściciele nieruchomości, nigdy nie wyrażali zgody na budowę gazociągu na swoim gruncie i nikt ich nie pytał o zgodę na wykonanie wykopów. Nie dostali też odszkodowania. Pod gruntem działek umieszczono gazociąg DN 150 relacji G.-K., którego żaden element nie wystaje nad powierzchnię gruntu. Słupek znacznikowy umieszczony jest przy granicy na działce sąsiedniej.

Sąd Rejonowy przyjął, że poprzednik prawny wnioskodawcy objął nieruchomość w posiadanie w zakresie odpowiadającym obecnej służebności przesylu w złej wierze, gdyż nie uzyskał na to zgody ówczesnych właścicieli działek, których zeznania Sąd uznał za wiarygodne. Sąd wyjaśnił, że dobra wiara polega na usprawiedliwionym w danych okolicznościach przekonaniu posiadacza, że przysługuje mu prawo do władania rzeczą w wykonywanym zakresie. W ocenie tego Sądu minimalną formą dokumentu, który uprawniałby właściciela urządzeń przesyłowych do utrzymywania ich na cudzym gruncie, byłoby pismo ze zgodą właściciela na zajęcie gruntu. Takiego dokumentu wnioskodawca jednak nie dostarczył. Pozwoleń budowlanych, uzgodnień środowiskowych, protokołów odbioru technicznego urządzeń itp. dokumentów Sąd nie uznał za wystarczające do przyjęcia dobrej wiary przedsiębiorcy przesyłowego i stwierdził, że domniemanie dobrej wiary (art. 7 k.c.) w tym wypadku nie działa, ponieważ nie może zaprzeczać stanowi faktycznemu, który wprost je podważa. W decyzjach z 22 czerwca 1989 r. oraz z 12 lutego 1991 r. zobowiązano inwestora do zabezpieczenia praw osób lub jednostek, na których terenach prowadzone miały być roboty budowlane.

Wnioskodawca nie wykazał, aby jego poprzednik prawny wykonał warunki decyzji. Przytoczone rozumowanie skłoniło kołobrzeski sąd do oddalenia wniosku.

Rozpoznający apelację wnioskodawcy Sąd Okręgowy instancji przychylił się do argumentacji prawnej Sądu Rejonowego, dodatkowo wskazując, iż gazociąg w całości przebiegający pod powierzchnią gruntu danej nieruchomości nie spełnia przesłanki „trwałego i widocznego urządzenia”. Sąd podkreślił, iż słupek wskaźnikowy, znajdujący się na sąsiedniej działce, nie jest częścią urządzenia. Wprawdzie oczywiste jest, że gazociągi, wodociągi i kanalizacje, to w przeważającej części urządzenia podziemne, dlatego nieracjonalna jest interpretacja art. 292 k.c., której wynikiem byłoby wymaganie, aby rura gazowa podczas biegu zasiedzenia była widoczna dla właściciela każdej nieruchomości, przez którą urządzenie to przebiega, jednak względy techniczne powodują, że w regularnych odstępach gazociąg wychodzi na powierzchnię i widoczne są węzły oraz zespoły zaporowo-upustowe, czy inne urządzenia towarzyszące. Gdyby w pobliżu nieruchomości uczestniczki takie urządzenie towarzyszące znajdowało się na powierzchni gruntu, to zależnie od innych okoliczności - zwłaszcza przy istnieniu słupków znacznikowych wyraźnie wskazujących, że gazociąg biegnie pod ziemią przez działki uczestniczki - można by uznać, że także część znajdująca się pod ziemią w granicach nieruchomości spełnia kryterium trwałego i widocznego urządzenia. Wnioskodawca dowodu na taką okoliczność nie przedstawił.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 7 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c., art. 292 k.c. i art. 352 k.c., a także art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. We wnioskach domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i stwierdzenia, że nabył przez zasiedzenie wskazaną we wniosku służebność przesyłu obciążającą nieruchomość gruntową uczestniczki. Wniósł też zasądzenie od uczestniczki na jego rzecz wnioskodawcy kosztów całości postępowania. We wniosku ewentualnym żądał uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od uczestniczki kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wnioskodawca oparł skargę kasacyjną jedynie na podstawie naruszenia prawa materialnego, co oznacza, że bazę faktyczną rozważań Sądu Najwyższego

stanowić muszą ustalenia, na których oparł się Sąd drugiej instancji. Należy do nich ustalenie, że poprzednik wnioskodawcy przeprowadził rurociąg przez sporną nieruchomość nie uzyskawszy zgody jej ówczesnych właścicieli. Takiego ustalenia Sądy obu instancji dokonały na podstawie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków osób, do których działka wówczas należała, a więc w oparciu o środek dowodowy przewidziany w kodeksie postępowania cywilnego. Kontrola ustaleń faktycznych i oceny dowodów w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalna (art. 398³ § 3 k.p.c.). Ustalenie, że właściciele działek nie zgodzili się, a nawet nie byli pytani o zgodę na przeprowadzenie gazociągu podważa domniemanie dobrej wiary wnioskodawcy i jego poprzedników. W związku z tym zarzut naruszenia art. 7 k.c. w zw. z art. 172 § 1, art. 292 i art. 352 k.c. nie może być skuteczny. Jako jego uzasadnienie skarżący przywołuje wadliwość poglądu, że jedynie pismo zawierające zgodę ówczesnego właściciela mogłoby wykazać jego dobrą wiarę i argumentuje, że dostarczone przez niego dokumenty i decyzje wystarczająco wspierają domniemanie dobrej wiary, podczas gdy dowód z zeznań świadków nie jest, jego zdaniem, przekonujący. Taka argumentacja w rzeczywistości stanowi niedopuszczalne w skardze kasacyjnej zwalczanie oceny dowodów przyjętej przez Sąd drugiej instancji i podważanie ustaleń faktycznych.

Uzasadniony jest natomiast zarzut naruszenia art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że słupek znacznikowy nie jest częścią gazociągu, wobec czego jego obecność na sąsiedniej działce nie wystarcza do uznania rurociągu na działce uczestniczki za urządzenie widoczne. Słupki znacznikowe są – jak sama nazwa wskazuje – elementami dającymi znak, że przez dany punkt przebiega rurociąg, informują też o jego przeznaczeniu. Zadania informacyjne łączą z ostrzegawczymi i ochronnymi. Są obowiązkową widoczną częścią systemu przesyłowego o powszechnie zrozumiałym przekazie (por. § 8 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe - Dz. U. Nr 139, poz. 686), § 8 ust. 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe - Dz.U. Nr 97, poz. 1055, rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych,

jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie – Dz.U. z 2013 r., poz. 640). Takie stanowisko Sąd Najwyższy zajął też w postanowieniach z dnia 6 lipca 2011 r. (I CSK 157/11, OSNC – ZD 2012/2/45), z dnia 26 lipca 2012 r. (II CSK 752/11, Glosa 2013/1/58-64) i z dnia 16 stycznia 2013 r. (II CSK 289/12, Lex nr 1288634). Jednak niewłaściwe zastosowanie art. 292 k.c. nie doprowadziło do nieprawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ do zasiedzenia służebności przesylu przez wnioskodawcę nie doszło z uwagi na zbyt krótki czas posiadania przez niego nieruchomości w zakresie tej służebności, związany z wejściem w jej posiadanie w złej wierze, a więc z uwagi na niespełnienie przesłanki odpowiedniego okresu posiadania wymaganego przez art. 172 § 2 w zw. z art. 292 zd. drugie k.c.

Z przytoczonych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

db

kc